

Archives clandestines du ghetto de Varsovie. *Les enfants et l'enseignement clandestin dans le ghetto de Varsovie*

Ruta Sakowska
París: Fayard, 2007

El llibre que presentem en aquesta ocasió s'inscriu en l'àmplia i extensa temàtica de la Shoa. Es tracta d'un recull de textos i materials diversos sobre la vida quotidiana al gueto de Varsòvia, específicament, aquells que descriuen com era la vida dels infants i l'educació que hi rebien en el període 1940-1942.

Aquest material forma part d'un recull més ampli de textos i materials diversos recopilats entre el 1940 i el 1943 per l'historiador Emanuel Ringelblum (1900-1944). Aquest historiador, juntament amb un grup de col·laboradors, va decidir deixar constància de la cruïssa de la vida quotidiana dins del gueto de Varsòvia (va ser creat la tardor de 1940 i destruït a finals de la primavera de 1943). Els materials són de molt diversa naturalesa i van des de notícies de diari, cartells, invitacions a actes o altres materials públics, a textos explicatius de la vida diària, informes o entrevistes sobre la vida al gueto. Tots aquests materials van ser enterrats abans que els alemanys procedissin a la destrucció total del gueto la primavera de 1943.

En anys posteriors, una part d'aquests materials va ser recuperada i van ser organitzats en tres volums sota el títol general *Arxius clandestins del gueto de Varsòvia*: el primer porta per títol *Cartes sobre l'aniquilació dels jueus de Po-*

lònia; el segon, que ara presentem, *Els infants i l'educació clandestina al gueto de Varsòvia*; i el tercer, *Els testimonis de l'est de la Polònia ocupada*.

Pel que fa específicament al volum que ens ocupa, està organitzat en set capítols:

1. Els infants parlen sobre el destí de les seves famílies (entrevistes).
2. Els infants parlen de la guerra i de la seva vida quotidiana al gueto.
3. Els adults parlen dels infants.
4. Els mestres i els educadors/es.
5. Festes escolars, celebracions religioses, espectacles, obres de teatre per a infants o protagonitzades per infants.
6. Llibre de lectura per a les escoles del gueto de Varsòvia (recull de textos).
7. Estudi sobre els infants del gueto i l'ensenyament.

Com ja s'ha indicat anteriorment, la naturalesa dels materials és molt diversa, de manera que aquest llibre té més el caràcter d'un informe construït amb una gran diversitat de fons, que no pròpiament un text argumentatiu sobre la vida i l'educació dels infants. Així, mentre que els primers capítols estan construïts a partir d'entrevistes, redaccions fetes pels infants o articles de diari i informes escrits per mestres i educadors/es, el capítol cinc fonamentalment és un recull d'invitacions i textos informatius. Per altra banda, el capítol sis és la presentació d'una antologia o recopilació de

textos que fan la funció de manual de lectura. Finalment, el darrer capítol té l'estructura d'un informe descriptiu sobre la situació dels infants i les accions educatives que es portaven a terme per a la seva protecció.

L'estudi d'aquests materials ens mostra una gran activitat al gueto per preservar la qualitat de vida dels infants, malgrat les difícilíssimes condicions de vida. Ja fos amb activitats "permeses" com amb accions clandestines, es fa l'esforç de fer fluir la vida en un marc de destrucció: lleure i espectacles infantils, ensenyament, recursos per a la protecció, celebracions i rituals..., accions de dignitat i de normalitat per no perdre l'esperança.

En aquest recull de materials apareixen amb freqüència les referències a Janusz Korczak. Com és ben sabut, Korczak va mantenir la "Casa de l'Orfe" dins del gueto amb tota la dignitat que li va ser possible, malgrat la duresa de les condicions. La seva institució, recurs de referència per comprendre com traslladar al dia a dia el respecte i la consideració de l'infant com a subjecte de dret, va mantenir-se dignament activa fins a la deportació definitiva a Treblinka de Korczak, els educadors/es i els infants, l'agost de 1942. També cal recordar la important funció de difusió i intercanvi d'opinions que va desenvolupar el *Petit diari*, publicació periòdica impulsada per Korczak.

Aquest llibre pot ser considerat un exemple de constància contra l'oblit i una reclamació de dignitat cap a totes les persones anònimes que van viure, segurament, una de les èpoques més sinistres de la història. També, per reivindicar el record de totes aquelles persones anònimes que, de manera generosa, van fer tot el possible per crear unes condicions de vida el més acceptable possible per als infants.

Jesús Vilar
Professor de la Facultat d'Educació
Social i Treball Social
Pere Tarrés – Universitat Ramon Llull